Archetype

Ο διάβολος και οι λεπτομέρειες

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 02/05/2022

Εισαγωγική εικόνα: Μαθητές του Δημοτικού μεταφέρουν συμβολικά τα βιβλία από την Παλαιά στη Νέα Κεντρική Βιβλιοθήκη, αποτέλεσμα και αυτή αρχιτεκτονικού διαγωνισμού (αρχιτέκτονες Lundhagem and Atelier Oslo Architects), όπως και όλα τα νέα κτίρια δημόσιας χρήσης του θαλάσσιου μετώπου του Όσλο. Δεξιά διακρίνεται η περίφημη πλέον Νέα Όπερα του Όσλο. Οι εικόνες είναι από τη μονογραφία, Deichman Bjorvika Oslo Public Library, Lars Müller Publishers, Ζυρίχη 2022.

Ο πρόσφατος νόμος του Μαΐου 2021 για τη διεξαγωγή των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, με την υπογραφή του υφυπουργού Περιβάλλοντος, επιχειρεί την επικαιροποίηση αυτού του σπουδαίου θεσμού σύμφωνα με νεότερα δεδομένα. Ένα από αυτά είναι και η διευθέτηση της επιθυμητής κατά τα άλλα συμμετοχής των ιδιωτών στη στήριξη του θεσμού. Έως εδώ όλα καλά.

Δεν χρειάζεται να επιχειρηματολογήσουμε για τη σημασία των αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, ειδικά για

δημόσια έργα: αποτελούν το καλύτερο δυνατό μέσον για να συλλεγούν οι καλύτερες ιδέες και να αναδειχτούν ενίοτε αρχιτέκτονες, κάθε άλλο παρά διάσημοι, πλην όμως ταλαντούχοι. Αποτέλεσμα αρχιτεκτονικών διαγωνισμών είναι το Κέντρο Ζωρζ Πομπιντού της δεκαετίας του 1970 στο Παρίσι (με τη βράβευση νεότατων αρχιτεκτόνων όπως ο Ρέντσο Πιάνο), ή η πιο πρόσφατη Όπερα του Όσλο· μερικές χιλιάδες ακόμη κτίρια διαγωνισμών, ιδιαιτέρως για πολιτισμική χρήση, έχουν ανεγερθεί σε κάθε γωνιά του κόσμου.

Στις λεπτομέρειες όμως κρύβονται τα προβλήματα. Ο νόμος του 2021 προβλέπει για παράδειγμα την «εξαίρεση» από την υποχρέωση διενέργειας αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, «αν γνωμοδοτήσει θετικά το οικείο Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής»· παράλληλα απαλλάσσει τον –δημόσιο– εντολοδότη από τη διενέργεια διαγωνισμού, αν το έργο χρηματοδοτείται π.χ. από το ΕΣΠΑ ή από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Γιατί; Μήπως επειδή για αυτού του είδους τη χρηματοδότηση τηρούνται αυστηρά χρονοδιαγράμματα που οι υπηρεσίες μας συχνά δεν είναι σε θέση να τηρήσουν; Και τότε, με βάση αυτή τη διαδικασία, ποιος επιλέγει και αναθέτει σε ένα αρχιτεκτονικό γραφείο (και όχι σε ένα άλλο) τη μελέτη ενός έργου δημόσιου συμφέροντος;

10 χρόνια ανάπτυξης στην Bjørvika, το θαλάσσιο μέτωπο του Όσλο: 2009 (επάνω) και 2019 (κάτω)

Επίσης, στην περίπτωση διοργάνωσης κλειστών διεθνών διαγωνισμών, δεν περιέχεται στον κατά τα άλλα λεπτομερέστατο νόμο σαφής δέσμευση για την –προφανή θα λέγαμε– αυτοδύναμη συμμετοχή και επιλεγμένων ελληνικών γραφείων. Στα παραπάνω προσθέτουμε και το γεγονός ότι με αυτόν τον νόμο το αποτέλεσμα ενός διαγωνισμού έχει πενταετή ισχύ. Με τους ισχύοντες χρόνους υλοποίησης ενός δημόσιου έργου, μια βραβευμένη μελέτη μπορεί εύκολα να ακυρωθεί και το έργο να υλοποιηθεί με «συνοπτικές διαδικασίες».

Τι μπορεί να γίνει; Καταρχήν οι χορηγοί θα πρέπει να αντιληφθούν ότι η από κάθε άποψη αξιέπαινη πράξη τους δεν μπορεί να οδηγεί και στη διεκδίκηση ενός ρόλου που ανήκει στη διοργανώτρια αρχή, δηλαδή στους αρμόδιους φορείς. Η οικονομική στήριξη θα πρέπει να είναι ανυστερόβουλη και να τίθεται στην υπηρεσία του δημόσιου συμφέροντος. Γενικότερα, ωστόσο, θα πρέπει να καλλιεργηθεί σε όλους τους εμπλεκόμενους η αντίληψη ότι η διενέργεια καλά οργανωμένων αρχιτεκτονικών διαγωνισμών για έργα του δημοσίου, είναι η μόνη οδός που εγγυάται ένα αποτέλεσμα όχι μόνο βέλτιστο αλλά και ευρύτερα αποδεκτό. Να γίνει αντιληπτό ότι η διενέργεια κλειστών διεθνών διαγωνισμών για έργα δημόσιου ενδιαφέροντος εντός της επικράτειας με τον αποκλεισμό των Ελλήνων αρχιτεκτόνων ως κύριων μελετητών, αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Επίσης, η καταρχήν σύννομη πλην όμως δύσκολα αποδεκτή ακύρωση σημαντικών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών του πρόσφατου παρελθόντος «λόγω πενταετίας», δυναμιτίζει την αξιοπιστία των διαδικασιών και την επιζητούμενη ποιότητα του τελικού αποτελέσματος. Οι πρόσφατες περιπτώσεις του Μουσείου Εναλίων Αρχαιοτήτων στον Πειραιά και του Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αθήνα αναζητούν τη λύση τους. Υπάρχουν δυνατότητες άλλων χειρισμών.

Αισιόδοξο είναι πάντως το μήνυμα της πρόσφατης απόφασης διεξαγωγής αρχιτεκτονικών διαγωνισμών για τους νέους σταθμούς του Μετρό στην πρωτεύουσα, που μπορούν να βελτιώσουν την καθημερινότητα της διαβίωσης και την αισθητική του δημόσιου χώρου.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ‘ΤΟ ΒΗΜΑ’, 3.4.2022.